

VARAUTUMISEN JA VALMIUSSUUNNITTELUN PERIAATTEET

[Tiedoston alaotsikko]

Kanta-Hämeen hyvinvointialue

Hyvinvointialueen hallituskäsittely 10.2.2025

Hyvinvointialueen valtuustokäsittely x.2.2025

Sisällysluettelo

1	Varautumisen säädösperusteet.....	1
2	Päätöksenteko	1
3	Valmiussuunnittelun tasot.....	2
4	Tilannekuva.....	3
5	Valmiuden säätely ja päätös valmiustilan muutoksista	4
6	Kriisiviestintä	5
7	Valmiusharjoitukset ja -koulutukset	5
8	Yhteistyö varautumisessa.....	6
9	Raportointi varautumisen ja valmiussuunnittelun tilanteesta.....	6

1 Varautumisen säädöspäruusteet

Valmiuslain (1552/2011) 12 §:n mukaan valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten, muiden valtion viranomaisten ja valtion liikelaitosten sekä hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien, kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 50 §:n mukaan hyvinvointialueen on varauduttava ennakkoon tehtävillä valmiussuunnitelmissa sekä muilla toimenpiteillä yhteistyössä alueensa kuntien ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueensa hyvinvointialueiden kanssa häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin.

Asetuksella (308/2023) hyvinvointialueiden varautumisesta sosiaali- ja terveydenhuollon häiriötilanteisiin annetaan perussäännökset hyvinvointialueiden valmiussuunnittelusta, tilannekuvan muodostamisesta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnitelmien vähimmäissisällöstä. Hyvinvointialueiden on varauduttava ennakkoon tehtävillä valmiussuunnitelmissa sekä muilla toimenpiteillä häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Asetuksen 4§ säädetään tarkemmin myös yksityisten palveluntuottajien ohjauksesta varautumisessa.

Hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon varautumista ohjaava säädös täsmentää sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain (612/2021) 51§:n sisältöä.

1§ Valmiussuunnittelu

2§ Sosiaali- ja terveydenhuollon tilannekuvan muodostaminen

3§ Valmiuden ja varautumisen yhteen sovittaminen

4§ Yksityisten palveluntuottajien ohjaus varautumisessa.

2 Päätöksenteko

Kanta-Hämeen hyvinvointialueen hallintosäännön mukaisesti aluevaltuusto päättää varautumisen ja valmiussuunnittelun varautumisen ja valmiussuunnittelun periaatteista. Aluehallitus päättää varautumisen ja valmiussuunnittelun järjestämisen käytännön toteutuksesta aluevaltuuston päättämien periaatteiden mukaisesti.

Aluehallitus nimeää kokonaisturvallisuudesta vastaavan viranhaltijan. Toimialajohtajat vastaavat palvelutuotannon osalta varautumisesta ja valmiussuunnittelusta.

Kokonaisturvallisuudesta vastaavan viranhaltijan nimeämisellä ei muuteta eri toimijoille säädettyä toimivaltaa vakavassa häiriötilanteessa ja poikkeusoloissa. Hyvinvointialueen kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija koordinoi varautumisen ja valmiussuunnittelun tehtävien ja toimeenpanon yhteensovittamista sekä raportoi aluevaltuustolle.

Toimialajohtajat voivat käyttää vakavassa häiriötilanteessa ja poikkeusoloissa päätösvaltaa hyvinvointialueen palvelujen turvaamiseksi ja tilanteen normalisoimiseksi omalla toimialallaan välttämättömän syyn vuoksi, ellei hyvinvointialuejohtaja tai hyvinvointialueen terveydenhuollosta vastaava lääkäri päättä asiasta.

Aluehallitus voi vahvistaa hyvinvointialuejohtajan, hyvinvointialueen terveydenhuollosta vastaavan johtajaylilääkärin ja toimialajohtajien normaalista toimivallasta poikkeavan päätösvalan määrääjäksi yli yhden kuukauden kestävässä vakavassa häiriötilanteessa sekä poikkeusoloissa edellä mainitun muun välttämättömän syyn vuoksi.

Kaavio 1. Varautumisen vastuut

3 Valmiussuunnittelun tasot

Valmiussuunnitelmia ylläpidetään ns. Valsu-portaalissa, joka on sosiaali- ja terveydenhuollon selainpohjainen valmiussuunnittelun portaali, jossa käyttäjät laativat ja ylläpitävät omia valmiussuunnitelmiaan. Valmiussuunnittelun kokonaisuus koostuu:

- Yhteistyöaluetasoinen valmiussuunnitelma perustuu YTA yhteistoimintasopimukseen ja siinä määritetään YTA:n yhteiset resurssit ja toimintamallit. Myös yhteisen tilannekuvan ylläpitäminen kuvataan suunnitelmassa.
- Hyvinvointialuetasoisessa valmiussuunnitelmassa määritellään hyvinvointialuetasoisesti mm. päätöksenteon ja johtamisen periaatteet sekä toimintamallit, kriisiviestinnän periaatteet ja yhteiset resurssit.
- Toimialan (tarvittaessa tulos-/palvelualuekohtainen) valmiussuunnitelmassa ja sen toimintakorteissa näkökulmana on toimialan / tulosalueen toiminnan jatkuvuuden varmistaminen ja häiriötilanteen hallinta (johtaminen, tilannekuva, viestintä ja tiedottaminen).
- Suunnitelmakokonaisuutta täydentää yksikkökohtaiset turvallisuus- ja valmiuskansiot, joiden avulla ylläpidetään valmiutta kohdata häiriötilanteet.

Kuvio 2. Valmiussuunnittelun tasot

4 Tilannekuva

Tilannekuva voidaan jakaa paikallisen, alueellisen ja valtakunnallisen tason tilannekuviin. Paikallinen tilannekuva muodostetaan yhdistelemällä ja analysoimalla yksittäisiä tilannetietoja ja havaintoja. Tilannekuvan analysoinnissa hyödynnetään palvelutuotannon johdon asiantuntemusta palveluiden tilanteesta, kuormituksista sekä häiriötilanteen mahdollisista vaikutuksista.

Sisä-Suomen sote-valmiuskeskus kokoaa YT-alueellisen tilannekuvan ja osallistuu valtakunnallisen tilannekuvan tuottamiseen. Kanta-Hämeessä varautumisen vastuualue kerää ja kokoaa sote-tilannekuvan viikoittain (tilanne aina maanantaisin klo 12).

Tilannekuva kerätään sekä numeraalisesti että asiantuntija-arvioin liikennevalomalliin vaadituin minim tiedoin. Kerätyt tiedot välitetään Sisä-Suomen sote-valmiuskeskukselle koottavaksi YTA-tasoisesti. Varautumisen vastuualue vie viikoittain Kanta-Hämeen tiedot THL:n lomakepalveluun kansallisesti koostettavaksi.

Pelastuslaitokset koostavat ja jakavat tilannekuvaa YTA-tasoisesti yhteisellä alustalla. Kanta-Hämeen osalta tiedot välitetään Pirkanmaan pelastuslaitoksen ylläpitämään YTA-johto-/tilannekeskukseen päivittäin.

5 Valmiuden säätely ja päätös valmiustilan muutoksista

Valmiuden säätelyn tarkoituksena on kohdentaa hyvinvointialueen toimintaa ja resursseja tilanteen asettamien edellytysten mukaisesti. Valmiuden säätelyllä pyritään varmistamaan kriittisten toimintojen jatkuvuus esimerkiksi muuttamalla toimintatapoja tai kohdentamalla taloudellisia- tai henkilöresursseja tilanteen edellyttämällä tavalla.

Hyvinvointialueen johtaja ja johtajaylilääkäri tekevät päätöksen valmiuden muutoksista. Valmiustason muuttamisesta tehdään viranhaltijapäätös. Tilanteen jatkuessa yli kuukauden vahvistaa aluehallitus tarpeen mukaiset poikkeavat toimivaltuudet. Valmiustasoa alennetaan, kun tilanteen hallinta ei enää edellytä kyseisen valmiustason mukaisia toimenpiteitä. Määräys valmiustason nostoon voi tulla myös puolustusvoimilta.

Perusvalmius tarkoittaa määräysten mukaista suunnitelmavalmiutta, toiminnallisia valmiuksia sekä ennakkojärjestelyjä häiriötilanteita ja poikkeusoloja varten. Useimmat normaaliolojen häiriötilanteet hoidetaan perusvalmiudessa. Perusvalmius määritellään normaaliolojen tilanteeksi ja valmiustilaksi. Johtamisvalmius perustuu päivittäisjohtamisen toimintamalliin.

Tehostettuun valmiuteen siirtymistä edellyttävät esimerkiksi häiriötilanteet, joissa akuutisti hoitoa tai psykososiaalista tukea tarvitsevien määrä on huomattavan suuri, eikä tilanne ole hallittavissa perusvalmiuden voimavaroin. Toiminta tehostetussa valmiudessa perustuu edelleen normaaliajan lainsäädäntöön.

Täysvalmiuteen siirrytään vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Poikkeusoloissa viranomaisilla on valmiuslain nojalla oikeus määrätä, mitkä tehtävät väistyvät ja mihin voimavaroja suunnataan. Täysvalmiudessa otetaan käyttöön kaikki mahdolliset lisäresurssit ja voimavarat.

Perusvalmius	Tehostettu valmius	Täysvalmius
<ul style="list-style-type: none"> Normaali tilannekuva ja valmius: <ul style="list-style-type: none"> Sote-valmiuskeskus virka-aikana Pela- ja ensihoitotilannekeskus Mahdollisuus tehostettuun seurantaan vaikka valmiutta ei olisikaan nostettu (hitaasti kehittyvä häiriötilanne): <ul style="list-style-type: none"> Aktiivinen tilanteen seuranta Valmistaudutaan valmiuden kohottamiseen Tiivistetään tilannekuvan keräämissyklejä Yhteistyö laajoissa tilanteissa valmiuskeskusverkoston ja ministeriöiden kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> Häiriötilannejohtoryhmälle tieto tehostetusta valmiudesta, tarvittaessa koolle kutsuminen <ul style="list-style-type: none"> Lisäresurssien hälytys Ei-kriittisten toimien supistaminen Tilannepäiväkirjan avaus Ilmoitus tapahtumakunnalle Ennalta määritellyt vahvistettavat ja supistettavat toimenpiteet skenaarioittain. <ul style="list-style-type: none"> Tehostettu viestintä Tarvittaessa tilannekeskuksen vahvistaminen (sote-valmiuskeskus, pelastustoimen tilannekeskus) Tarpeellisten tukipalveluiden aktivointi 	<ul style="list-style-type: none"> Häiriötilannejohtoryhmä koolle säännöllisesti Pel-Johtokeskuksen perustaminen Lisäresurssien turvaaminen ja ei-kriittisten toimintojen alasajo <ul style="list-style-type: none"> Virkatyön priorisointi Hätätyö Virka-apu muilta hyvinvointialueilta Yhteisen tilannepäiväkirjan ylläpito Tiivis yhteistyö kuntien, muiden viranomaisten, järjestöjen ja elinkeinoelämän kanssa Tehostettu häiriötilanneviestintä yhdessä muiden toimijoiden kanssa
<ul style="list-style-type: none"> Valmiuden säätelystä päättää hyvinvointialuetta koskien hyvinvointialuejohtaja tai terveydenhuollosta vastaava johtajaylilääkäri (Pelastustoimen toimivaltaan kuuluvien onnettomuustilanteiden aikaisten pelastustoimen muodostelmien osalta valmiuden nostosta päättää pelastustoimen johtaja.) Valmiuden nostoon käsky voi tulla myös puolustusvoimilta 		

Kuvio 3. Valmiuden säätely

6 Kriisiviestintä

Kriisiviestintä tarkoittaa kaikkia niitä viestinnällisiä toimenpiteitä, joilla tuetaan häiriötilanteiden hallintaa ja pyritään estämään tai vähentämään kriisistä ja sen julkisesta käsittelystä aiheutuvia vahinkoja ja mainehaittoja. Viestintä on osa kriisitilanteen johtamista, ja vastuu viestinnästä on tilannetta johtavalla toimijalla.

Kriisiviestintäohje määrittelee toimintaprosessin, jonka avulla henkilöstö informoi häiriötilannejohtoryhmää mahdollisesti kriisiin johtavista tilanteista ja jonka avulla kriisitilanteissa viestitään henkilöstölle ja sidosryhmille.

Kriisiviestintäohjeistus on päivitetty osaksi valmiussuunnitelmaa. Ohjeistuksessa on määritetty mm. hälytys- ja viestintäprosessit häiriötilanneluokittain sekä viestinnän vastuujako häiriötilanteissa ja kriiseissä.

Kuvio 4. Häiriötilanneluokittelu.

7 Valmiusharjoitukset ja -koulutukset

Yhteiskunnan kykyä turvata yhteiskunnan elintärkeät toiminnot testataan valmiusharjoituksilla, joita järjestetään esimerkiksi hallinnonaloittain ja laaja-alaisina valtakunnallisina ja alueellisina valmiusharjoituksina.

Hyvinvointialueen henkilöstön osaamisen kehittämisen tarpeita arvioidaan jatkuvasti ja koulutusta suunnitellaan näihin tarpeisiin. Valmiusharjoitusten onnistumista arvioidaan aina toteutuksen jälkeen ja kehittämistarpeiden pohjalta sovitaan toimenpiteet valmiuden parantamiseksi.

Kanta-Hämeessä järjestetään vuosittain puolustusvoimien paikallispuolustusharjoitukset (PAPU). Hyvinvointialueen toimijat osallistuvat harjoitusskenaarion niin salliessa PAPU-harjoituksiin. Puolustusvoimien kanssa tehdään yhteistyötä laajasti harjoitusten merkeissä pelastustoimen ja ensihoidon tehtäväalueiden taholta.

Varautumisen vastuualue koordinoi valmiusharjoitusten järjestämistä Kanta-Hämeen hyvinvointialueella. Valmiusharjoitukset järjestetään vuosittain ja niiden teemat päätetään koulutuksen vuosikalenteria laadittaessa edellisvuoden marraskuussa.

Hyvinvointialue osallistuu YTA-tasoisin harjoituksiin. YTA-tasoiset harjoitukset painottuvat sosiaali- ja terveydenhuollon toimialoille ja niissä johtovastuu valmistelujen osalta on sote-valmiuskeskuksella.

8 Yhteistyö varautumisessa

Kanta-Hämeen turvallisuusfoorumi kokoaa alueensa toimijoita yhteiseen foorumiin. Turvallisuusfoorumissa on edustettuna laajasti alueen viranomaiset, kunnat ja kolmannen sektorin toimijat. Turvallisuusfoorumi toimii myös Valtioneuvoston asetuksen hyvinvointialueiden varautumisesta sosiaali- ja terveydenhuollon häiriötilanteisiin 308/2023 edellyttämänä valmiutta ja varautumista yhteensovittavana ryhmänä. Turvallisuusfoorumin alaisuuteen kootaan myös väestönsuojeluun varautumisen yhteistyöryhmä.

Turvallisuustilanteen muutoksista, kansallisen ohjauksen lisääntymisestä ja säädösmuutoksista johtuen Kanta-Hämeessä on tunnistettu tarve määrittää turvallisuusfoorumin rooli ja työskentelyn tapa uudelleen.

Sisä-Suomen YTA:n sosiaali- ja terveydenhuollon varautumista ohjaava ryhmä toimii soten valmiuteen ja varautumiseen liittyvien asioiden valmistelijana YTA:n johtoryhmälle. Se ohjaa yhteistyöalueen valmiussuunnittelua yhtenäisten valtakunnallisten periaatteiden mukaisiksi. Se myös ohjaa sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskuksen toimintaa ja jakaa valmiussuunnittelun hyviä käytäntöjä.

Etelä-Suomen alueellinen valmiustoimikunta ja sen sihteeristö toimii varautumisen ja alueellisen toiminnan yhteensovittajana. Häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa tavoitteena on koota ja analysoida yhteistä tilannekuvaa ja luoda yhteinen tilanneymmärrys, edistää toimivaltaisten viranomaisten omaa toimintaa ja johtamista, koota ja välittää mahdollisia tukipyyntöjä sekä tukea paikallis-, alue- ja keskushallinnon välistä viestintää.

9 Raportointi varautumisen ja valmiussuunnittelun tilanteesta

Kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija raportoi varautumisen ja valmiussuunnittelun tilanteesta aluehallitukselle vuosittain ja aluevaltuustolle kaksi kertaa valtuustokauden aikana tai aina valmiustilanteen tai muun syyn niin vaatiessa.